

El llenguatge

Abismes 7/IX/1979

insondables

Sorprenem, encara, en un excel·lent text literari, pulcrament escrit, la forma «abim», en lloc de abisme o abís. Aquesta forma, «abim», fou profusament usada pels escriptors renaixentistes i modernistes, que la degueren considerar, sens dubte, més genuïna i pròpia del català que abisme, per tal com és més allunyada que no pas aquesta darrera de la del castellà. Sembla evident, però, que «abim», forma desconeguda en la llengua antiga, és un manlleu modern del francès («abime»), i figura denunciada com un barbarisme inadmissible en tots els repertoris d'aquesta matèria. Considerant, a més, l'existència en català d'una doble forma, abisme i abís no hi ha dubte que una tercera és del tot innecessària. D'altra banda, no ha de causar estranyesa aquesta existència d'una doble forma, que no és pas el resultat de cap vacil·lació ni d'una evolució divergent: segons que ens indiquen els especialistes abís prové, pròpiament, del mot llatí del mateix significat i abisme com el castellà «abismo», del seu superlatiu.

No es pot establir cap diferència, ni tan sols de matis, en el significat de abisme i el de abís. El Diccionari Fabra indica la primera com a preferent i no sembla desencertat recomanar de decantar-se pel seu ús, especialment en sentit figurat: l'abisme que separa dues posicions ideològiques, l'abisme del desconsol. Correlativament a abisme i a abís existeixen els adjectius derivats abismal i abissal, també amb un mateix significat. És el segon, però, abissal, el que ha adquirit valor científic, concretament dins el camp de l'oceanografia, en expressions com zona o regió abissal, fauna abissal, etc, que designen les de les grans profunditats submarines.

Generalment es consideren sinònims de abisme o abís tots els termes geogràfics que designen profunditats, desnivells sobtats del terreny, etc. com avenc, cingle, barranc, timba, penya-segat, estimball, escadat, caic, etc. Caldria, però, esguitar aquesta sinonímia amb molta cautela, car, en realitat, més que no pas de sinonímia s'hauria de parlar de conceptes afins o conseqüents i, d'altra banda, alguns d'aquests termes geogràfics s'usen sovint amb un valor excessivament aproximatiu.

Aibert Jans